

Emotie of Empirie?

Het fundament van de Nederlandse verzorgingsstaat ontleed.

Hoe bewerkstellig je daadwerkelijke sociale verandering? Via de **publieke verontwaardiging van de kunstenaar**, of het kille feitenonderzoek van de **wetenschapper**? Een anatomie van het debat over fabriekskinderen (1866).

“Een cri de douleur
in een cri de
consolation
veranderen.

In de jaren 1860 schokt auteur J.J. Cremer Nederland met zijn novelle *Fabriekskinderen*. Zelfs staatsman Thorbecke is ontroerd. Het publiek eist onmiddellijk een wet.

“Geen wetten
waarvan de
noodzakelijkheid
nog niet is gesteld.

De pionier van de sociale geneeskunde, Dr. S. Sr. Coronel, grijpt in. Hij vreest paniekvoetbal. Hij schrijft een een waarschuwende open brief in *De Nederlandsche Spectator*.

1863

De Wetenschappelijke Basis

Coronel publiceert 'De toestand der kinderen...' en 'In 't Gooi'.
(Feiten worden verzameld).

28 Jan / 10 Feb 1866

De Remmende Actie

Coronel publiceert zijn open brief in de Spectator om de publieke waan ('Schwindel') te stoppen.

12 Feb / 17 Feb 1866

De Literaire Reactie

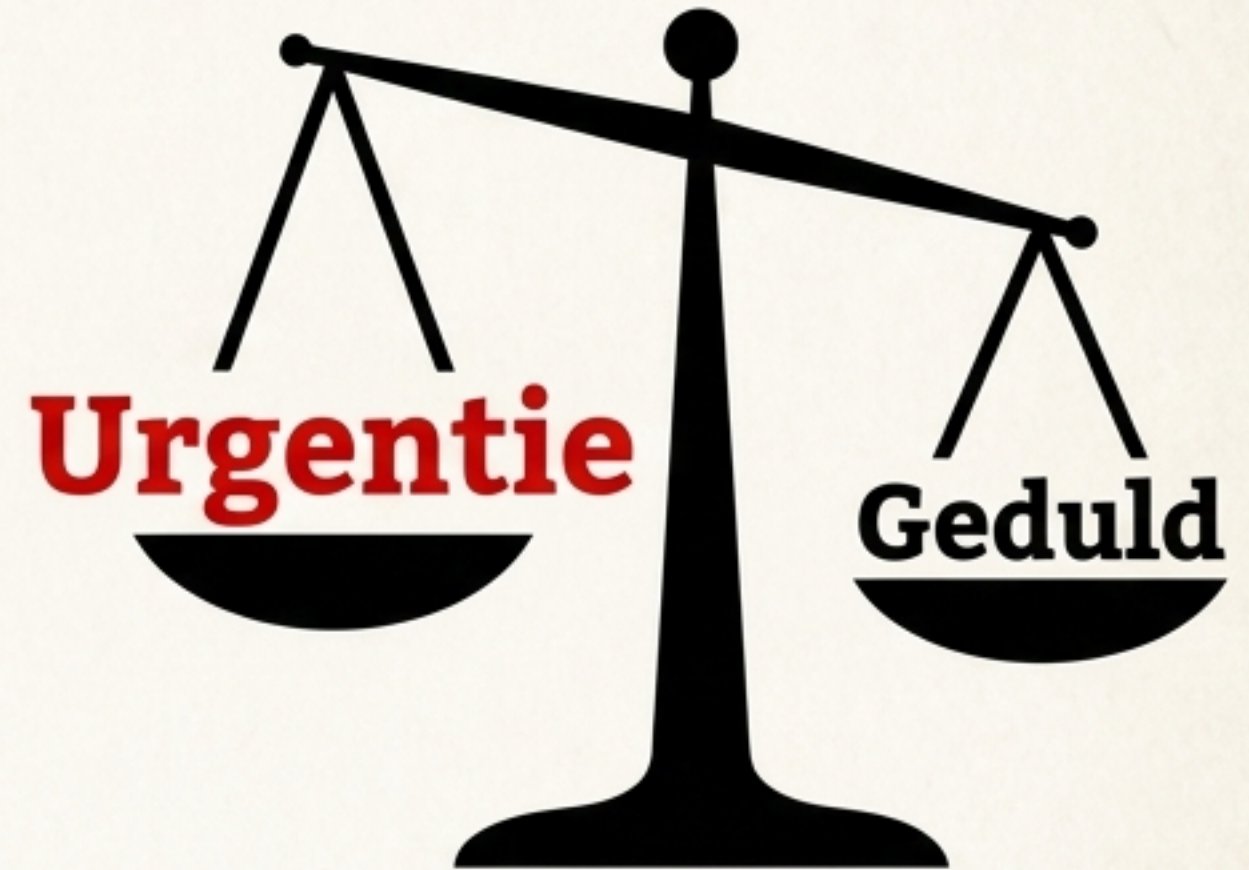
Cremer reageert.

Beiden willen hetzelfde einddoel, maar de klok tikt fundamenteel anders voor hen.

J.J. Cremer: De Literator

- **Wapen:** 'Schitterende inkleeding van het feit.' (De pen).
- **Prestatie:** In één uur meer uitgericht dan de moeitevolle arbeid van jaren door anderen.
- **Drijfveer:** Een warm, gevoelig hart en menslievendheid.

Conclusie: Cremer gebruikt de publieke opinie en exstase om directe politieke druk uit te oefenen. Voor hem telt elke dag dat een kind langer in de fabriek werkt.

Dr. S. Sr. Coronel: De Wetenschapper.

- **Wapen:** 'Een officiële enquête in loco.'
(Het empirisch bewijs).
- **Standpunt:** 'Een regeeringspersoon neemt geen besluiten waarvan de noodzakelijkheid niet duidelijk in het licht zijn gesteld.'
- **Drijfveer:** Plichtsgevoel en objectieve wetenschap.

Conclusie: Coronel verwerpt besluitvorming gebaseerd op 'Schwindel' (waan/hype). Hij eist geduld: eerst de feiten, dan onpartijdige kritiek, dan pas de wet.

Twée Wegen naar Sociale Wetgeving

J.J. Cremer •

Dr. S. Sr. Coronel •

De Gewenst Valkuil	Drijfveer	Menslievendheid & Gevoel.	Plichtsgevoel & Wetenschap.
	Methode	Literatuur, bespelen van de publieke opinie, aandringen op urgentie.	Officiële staats-enquête in loco, verzamelen van positieve feiten.
	Doel	Directe invoering van een wet ter bescherming.	Wetgeving pas na onweerlegbare data en onpartijdige kritiek.
		‘Ontijdige spanning’ en emotionele ‘Schwindel’ (waan).	Bureaucratische traagheid terwijl de kwetsbaren lijden.

Publieke Opinie / Exstase

Enquête in *loco*
(data verzameling)

*Gevaar: Gebrek aan Positieve
Feiten & Ontijdige Spanning.*

Onafhankelijke
Kritiek

Doeltreffende Wetgeving

Zonder dit filter van onderzoek riskeert de staat wetten te maken gebaseerd op emotie in plaats van noodzaak.

De Elegante Pareer (17 Februari 1866)

“Mij dankt wij zijn het volkomen eens. Men moet geduld hebben — ofschoon het moeite kost.”

- Cremer stemt paradoxaal in met Coronel's eis om geduld.
- Maar hij geeft een briljant advies aan het ‘ongeduldige’ publiek:
 - Lees tijdens het wachten op de wet de droge, feitelijke rapporten van... Coronel zelf uit 1863 (‘In ‘t Gooi’ & ‘De toestand der kinderen’).

CORRESPONDENTIE.

an den WelEd. Z.Gel. Heer Dr. S. Sr. Coronel.

Geachte Heer!

Ontvang mijn vriendelijken dank dat gij naar aanleiding mijner regelen in den Spectator, nog eens de belangen der arme fabriekski deren hebt ter sprake gebracht.

Mij dankt wij zijn het volkomen eens. Men moet geduld hebben — ofschoon het moeite kost. Doch, waar uw naam wordt genoemd, daar voel ik mij gedrongen om aan hen die ongeduldig telkens weder vragen: komt er nog geen verandering in den toestand der ongelukkige fabriekskinderen, den raad te geven, al wachtende, nog eens uw dieptreffend en verre boven mijn lof verheven In 't Gooi te lezen, te vinden in den Gids, jaargang 1863, maar vooral ook uw sprekend betong, getiteld: De toestand der kinderen in onze fabrieken en het gewigt eener regeling van hunnen arbeid, uitgegeven bij de Erven Loosjes te Haarlem 1863.

Geloof mij inmiddels met de meeste hoogachting te zijn:

WelEd. Zeer Gel. Heer,

12 Febr. 1866.

Uw Dw. Dienaar,
J. J. CREMER.

Cremer gebruikt Coronels eigen eerdere empirische werk als brandstof om het maatschappelijk vuur brandend te houden tijdens het lange wachten op de commissie.

De Symbiose van Verandering

$$[\text{Emotionele Urgentie}] + [\text{Empirisch Bewijs}] = [\text{Blijvende Sociale Wetgeving}]$$

Zonder Cremer (De Emotie):

Was er geen publiek draagvlak. Thorbecke zou niet ontroerd zijn geraakt, en de politieke wil om überhaupt een enquête te starten zou ontbreken.

Zonder Coronel (De Empirie):

Zou een wet mogelijk sneuvelen door gebrek aan juridische, medische en praktische haalbaarheid. De emotie zou vervliegen als 'Schwindel'.

De Erfenis van 1866

Het debat over de fabriekskinderen onthult de universele architectuur van maatschappelijke vooruitgang.

- 1. Verandering vereist altijd een ontstekingsmechanisme (de literatuur/kunst).
- 2. Maar om te overleven in de structuren van de staat, moet die emotie worden omgesmeed tot data (de wetenschap).
- 3. Cremer en Coronel leken antagonisten in de *Spectator*, maar in de loop van de geschiedenis bleken ze elkaars noodzakelijke voorwaarde.